
Aan de orde is de behandeling van:

- **het wetsvoorstel Wijziging van de Wet op de accijns en van enkele andere wetten (29729).**

Dit wetsvoorstel wordt zonder beraadslaging en zonder stemming aangenomen.

Aan de orde is de behandeling van:

- **het onderdeel Wetenschapsbeleid en hoger onderwijs van het wetsvoorstel Vaststelling van de begrotingsstaten van het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (VIII) voor het jaar 2006 (30300-VIII).**

De **voorzitter**: Ik heet de minister en de staatssecretaris van harte welkom in deze Kamer.

De beraadslaging wordt geopend.

Mevrouw **Maas-de Brouwer** (PvdA): Voorzitter. Twee jaar geleden spraken wij in deze Kamer ook over excellentie in het hoger onderwijs- en wetenschapsbeleid. Het was een geïntegreerd beleidsdebat waaraan ook EZ deelnam, over de kennissamenleving en de noodzakelijke dwarsverbanden tussen onderwijs, wetenschap, economie en arbeidsmarkt. Innovaties op sociaal en economisch gebied zijn nodig om onze concurrentiepositie en onze innovatiekracht te versterken. De ontwikkeling en verspreiding van kennis en kunde zijn daarbij cruciaal. Vandaag staat het beleidsdebat in het teken van excellentie in onderwijs en onderzoek. Mijn fractiegenoot Kim Putters zal spreken over onderzoek. Mijn bijdrage zal gaan over excellent hoger onderwijs.

De Lissabondoelstellingen spreken voor zich. Groots en meeslepend zijn ze, maar niet echt duidelijk. 50% hoger opgeleiden is het doel. Wij willen graag weten of wij het dan hebben over participatie per cohort, over gediplomeerden per leeftijdsgroep of over een percentage van de gehele beroepsbevolking. Dat maakt voor de prioriteiten in hogeronderwijsland nogal wat uit. Het gaat bovendien bij de Lissabondoelstellingen ook nog eens om moeilijk te verenigen doelstellingen: vergroting van de toegankelijkheid, verhoging van rendement en behoud van niveau. Vandaag is dit de leidraad voor onze inbreng. Kan de staatssecretaris of het kabinet een tussenstand geven van de reeds bereikte mijlpalen van de Lissabonagenda op het punt van toegankelijkheid, rendementsverbetering en het "opscholen" van de bevolking, en een ruwe schets van de weg die ongetwijfeld nog te gaan is?

Een excellent hoger onderwijs bestoekt de politiek met vragen en ideeën voor regelgeving dan wel voor het schrappen van regels, om zich optimaal van deze maatschappelijke taak te kunnen kwijten. En een excellent hoger onderwijs rapporteert trots de relevante cijfers, waaruit blijkt hoe het bijdraagt aan het slimmer worden van onze maatschappij.

Hoe kan het dan toch dat de Lisbon Council recent opnieuw rapporteert dat de kwaliteit en het aantal van de afgestudeerden achterblijft? Zijn onze instellingen dan niet inventief genoeg? Of is de politiek misschien zelf de rem op de ontwikkeling? Veel politici willen immers

groots en meeslepend besturen? Vooral op dit moment hebben wij een ploeg aan zet die groots wil hervormen en daar ook nog eens aller dankbaarheid voor hoopt te oogsten. Dat hervormen gaat voornamelijk via het klassieke blauwdrukmodel. Dat is op zichzelf pikant, want buiten de Haagse kaasstolp is de blauwdruk helemaal uit en heerst juist het openinnovatiemodel. Nog nimmer was het Haagse maakbaarheidsdenken zo sterk als de afgelopen jaren. Voor veel sociaal-democraten die zich hebben laten wijsmaken dat zij voornamelijk aan die zieke leden, is dat wel een ontregelende ervaring, denk ik. Maar het is gewoon de Haagse illusie dat wetgeving het belangrijkste instrument is om maatschappelijke verandering te bewerkstelligen. Als je een hamer in je hand hebt, zie je nu eenmaal overal spijkers.

Verleden jaar heb ik staatssecretaris Rutte uitgedaagd om de Raad van State eens een heel andere innovatieve vraag voor te leggen; in plaats van een kant-en-klaar wetsontwerp, een helder stuk met de door hem te bereiken doelen. Daarbij zou de Raad van State proactief kunnen aangeven welk type wet- en regelgeving geschikt is om die doelen te bereiken. Onze fractie pleitte toen ook voor een veel meer bottom-up gestuurd wetgevingsproces.

De staatssecretaris sloeg die raad in de wind en zit nu op de valreep van de levensduur van dit kabinet, en misschien zelfs ook wel van zijn eigen levensduur als lid van dit kabinet, met een bulk aan kritiek en commentaar die het onwaarschijnlijk maakt dat hij ooit in zijn persoonlijke portfolio die inhoudelijke doorbraken in het hoger onderwijs kan vermelden. Ook de discussie over de profielen in het voortgezet onderwijs, die nu volop woedt, is weer een voorbeeld van een wonderlijk wetgevingsproces. De PvdA-fractie zou wel eens willen horen hoe de Raad van State over deze lappendeken oordeelt. Wij constateren echter dat de minister en de staatssecretaris het wel zonder die deskundigheid menen te kunnen stellen. Het zij zo. De kiezer oordeelt straks wel.

Ik zei het al eerder, de Lissabondoelstellingen zijn een kans voor het hoger onderwijs en een bedreiging tegelijk. Want nog nooit waren de verleidingen zo groot om de normen een beetje op te rekken. Dan halen wij de streefcijfers tenminste nog een beetje. Het politieke vlees is zwak, zeker met verkiezingen voor de deur. Daarom wil de Partij van de Arbeidfractie het in het kader van die excellentie graag hebben over normen.

Als wij kijken hoe ons hoger onderwijs certificeert, constateren wij dat in Nederland de kat wel heel erg op het spek gebonden is. Onderwijzen en certificeren zijn bij ons hoger onderwijs immers in één hand. Er zijn nog nauwelijks mogelijkheden om opleidingsonafhankelijk te certificeren. De opleidingen vormen eigenlijk een diplomakartel. Maar er zit nog een andere, misschien wel grotere weeffout in het systeem. Instellingen kunnen hun bekostiging beïnvloeden met een hoog aantal afgestudeerden. En met de voorgestelde leerrechten verandert daar, als ik het goed begrijp, fundamenteel niets aan. Het systeem van de leerrechten zou goed werken als de beoordeling onafhankelijk was. Het is echter pervers, als die instellingen zelf zowel de meetlat ontwikkelen als deze hanteren.

Om de kwaliteit van het hoger onderwijs te bewaken, hebben wij in Nederland een zogenaamd accreditatiesysteem. Dat systeem is nog maar nauwelijks ingevoerd en ligt, naar goed Nederlands gebruik, al behoorlijk onder